

TIEDONJULKISTAMISEN
NEUVOTTELUKUNTA
Mariankatu 7 C 1
00170 Helsinki
p. (09) 228 69236
info@tjnk.fi
www.tjnk.fi

DELEGATIONEN FÖR
INFORMATIONSSPRIDNING
Mariegatan 7 C 1
00170 Helsingfors
tfn 09-228 692 36
info@tjnk.fi
www.tjnk.fi

COMMITTEE FOR
PUBLIC INFORMATION
Mariankatu 7 C 1
00170 Helsinki
t. +358 9 228 69236
info@tjnk.fi
www.tjnk.fi

STATENS PRIS FÖR INFORMATIONSSPRIDNING 2012

Pris för livsverk till fotograf Hannu Hautala för betydande informationsinsatser på naturfotografins område, som fotograf, författare och lärare.

Hannu Hautala, f. 1941 i Töysä, Sydösterbotten och bosatt sedan 1979 i Kuusamo, hör till banbrytarna inom finsk naturfotografering; han var först med att ha naturfotografi som yrke. Hans första publikation *Erämetsän elämää* utgavs 1968. Den breda publiken uppmärksammade honom när hans bild av örnar som parar sig i naturen utsågs till Årets pressbild 1973. Hannu Hautala fick år 1978 Statens pris för informationsspridning för sin bok *Kololinnut ja muut pökelöpesijät*, om fåglar som häckar i håligheter. Hans verk *Kuukkelin maa* 1984 (*I lavskrikans rike*, 1985) utsågs till årets naturbok. Boken *Joutsen* om sångsvanen, Finlands nationalfågel, utkom år 1988. Verket *Taigametsän talvi*, om vintern i tajgaskogarna (1990) har uppmärksammats stort även utomlands. *Kesäyö* (1992) om ljuset i norr och *Villi vesi* (1994) om säsongväxlingarna i nordöstligaste Österbotten bildar tillsammans med tajgaboken en trilogi om naturens olika årstider.

I Kuusamo tog Hannu Hautala intryck av de fascinerande växlingarna mellan olika årstider, det mystikfyllda ljuset under sommarnatten och de blå timmarna under vinterdagarna. Sedan dess har han – om och om igen – skildrat barrskogszonen uppe i norr, tajgan, och de arter som hör hemma där. Fåglarna är för honom ett ytterst viktigt fotomotiv, särskilt fångandet av deras rörelser i ovanliga situationer. Hans bana som naturfotograf med bilder och texter samt som instruktiv lärare har fortgått aktivt och oavbrutet. Förteckningen över hans publicerade verk omfattar över fyrtio titlar, spridda över sex decennier. Många av hans texter har utgivits på andra språk, svenska, engelska, tyska, franska, japanska, ryska och italienska.

Hannu Hautala har oförväget arbetat med nya fotograferingsmetoder och med artistiska experiment, som i *Oodi Kuusamolle*, en show för Heureka vetenskapscentrum med bilder i stort format och multivision, likaså i verken *Liikettä linnunradalla* (1995) och *Sävy sävyyn* (1999). Utställningen *Onnen maa*, Lyckolandet (2005) är ett experiment med brytning.

Resultatet av Hannu Hautalas livsverk framträder konkret, i form av ett arkiv med en halv miljon bilder. Dessa förevigar naturen i Finland, särskilt i nordost, och dess förändringar under ett halvsekel. Ett center för naturfotografi, tillägnat Hautala, finns i Kuusamo i anslutning till turistcentret Karhuntutassu. En utställning av hans mest klassiska bilder kallas *Hannun jäljet*.

Hannu Hautala är en pionjär, en förebild för en hel generation yngre naturfotografer. Han är otvivelaktigt en central påverkare bakom den finländska naturfotografins höga, internationellt

uppmärksammade nivå. Förutom de nordliga skogarnas och vattendragens flora och fauna har han i bild förevigat en betydande del av det finländska sjölandskapet.

Pris för livsverk till professor Markku Kuisma för informationsspridning på det ekonomisk-historiska området

Professor Markku Kuisma (f. 1952) är professor i Finlands och Nordens historia vid Helsingfors universitet. Hans specialgebiet är ekonomisk historia och företagshistoria. Han har blivit känd för flera vetenskapligt gedigna ekonomihistoriska verk, som riktar sig till forskargemenskapen men som också når en bredare publik.

Kuisma har författat verk om finsk ekonomisk historia, ofta företagshistoriska verk på beställning. Särskilt flitigt har han beskrivit skogsindustrin, först i sin avhandling (1983) om handelssågverk. Senare har han behandlat Finlands skogsindustri och det internationella systemet år 1993. I *Saha* (såg), ett verk som publicerades 2011, vidgar han vyerna om moderniseringen av Finland och samhällsutvecklingen.

Kuismas böcker har renderat honom en mängd pris. Verket *Kablittu raha, kansallinen kapitalismi. Kansallis-Osake-Pankki 1940–1995* (2004, om banken KOP) har utsetts till Årets vetenskapsbok och Årets historieverk.

Vidare har Kuisma tilldelats Finska historiska samfundets H. G. Porthan-pris (1994), Finska Vetenskaps-Societetens Theodor Homén-pris (2009) och Oskari Vilamos pris (2010).

Markku Kuisma är en särdeles produktiv författare; hans författarskap har resulterat i närmare 20 digra verk. Hans framställning är personlig och fascinerande, vilket också märks i boktitlarna.

I sina verk skapar Markku Kuisma synteser mellan dels ekonomi- och företagshistoria, dels politisk historia, vilken bl.a. framgår av verk som *Kylmä sota, kuuma öljy. Neste, Suomi ja kaksi Eurooppaa 1948–1979* (1997), *Suomen poliittinen taloushistoria 1000–2000* (2009), *Rosvoparonien paluu. Raha ja valta Suomen historiassa* (2010) och *Sodasta syntynyt. Itsenäisen Suomen synty Sarajevon laukauksista Tarton rauhaan 1914–1920* (2010).

Markku Kuismas centrala forskningsområde är företagens och bankernas historia, relationerna mellan stat och affärliv, internationella karteller, tidigmodern statsbildning och makteliter. Vi kan förvänta oss att denne produktive författare fortsätter sitt livsverk och når en ännu större mängd läsare. Kuismas senaste verk *Galna dagar, svindlande tider* (år 2012, i samarbete med Anna Finnilä, Teemu Keskisarja & Minna Sarantola-Weiss) har även getts ut på finska och engelska.

Redaktör Tommi Hakko och redaktör Riika Nikkarinen för dokumentärserien *Hulluuden historia*

Riika Nikkarinen och Tommi Hakko har sammanställt och regisserat en dokumentärserie om *Galenskapens historia*, där de ambitiöst och med värme tar sig an ett känsligt ämne. Serien belyser terapivärlden för mentalt sjuka, och beskriver hur sinnessjukdomar behandlats från det sena 1800-talet fram till våra dagar.

Hulluuden historia avslöjar den kombination av hjälplöshet och beslutsamhet som kännetecknar försöken att bota sinnessjuka vid olika tider. I programmet kommer både vårdpersonalen och patienterna till tals.

Programmakarnas grepp är djärvt men ändå finstämt. Skickligt och stiliserat redogörs för behandlingar som emellanåt kan förefalla omänskliga. Serien visar vardagen i mentalsjukhusen, och många känsliga frågor tas upp. Redaktörerna har med skarp blick plockat fram visuella enskildheter som vittnar om de bistra behandlingsformerna. Där visas terapiformer från tvångströjor till lobotomi, från insulinbehandlingar till elchocker.

Visuellt är dokumentärserien vacker. Programmakarna har skickligt utnyttjat arkivmaterial och gamla fotografier. De har skapat en förtjänstfull beskrivning av psykvården i Finland, men de har också återuppväckt en mängd sällsynt material som varit nära att bli bortglömt bakom lyckta dörrar.

Vetenskapsredaktören, faktaboksförfattaren Jani Kaaro och illustratören Väinö Heinonen, för verket *Evoluutio*

Jani Kaaros och Väinö Heinonens bok *Evoluutio* (Evolutionen) fyller en märkbar brist i urvalet barn- och ungdomslitteratur på finska. Boken ger de vetenskapliga grunderna för evolutionen på ett lätt tillgängligt, underhållande sätt, med illustrationer som vänder sig till en ung publik.

Boken, som består av fyra delar, granskar evolutionsbegreppet i ärftlighetsläran, samt dryftar livets uppkomst och människosläktets utveckling.

Huvudperson i boken är Charles Darwin. I början funderar den unge Charles över hur djuren kommit till världen och hur människan uppstått. De svar som tas fram kommer från olika kulturer, deras förklaringar och traditioner om livets uppkomst. Med finns också skapelsen enligt Kalevala, och den skapelseversion som ges i Gamla Testamentet. Dessa mytologiers omöjlighet påvisas efter hand, bit för bit, i ljuset av senare tiders vetenskapliga rön.

Verket är skickligt uppbyggt kring de centrala motsättningsfrågorna. Där beskrivs också hur Darwins föregångare förhöll sig till evolutionen, till exempel till idén om djurens artutveckling. Bland de vetenskapshistoriskt kända personerna presenteras både Lamarck och Gregor Mendel.

Författarna klarar av att utreda komplicerade biologiska begrepp och teorier, och det sker med ord och illustrationer i samspel. De ryggar inte för att ge sig in på sådana helheter som gener, DNA och

artspecialisering, som alla behandlas ingående i verket.

Boken har också ett avsnitt om människan, med beskrivning av hur de nutida människorna har utvecklats och av hur långt forskningen i ämnet hittills har nått.

Illustrationerna i verket är synnerligen lyckade och vänder sig till en yngre läsekrets. Helheten, med text och bilder, bildar ett massivt informationspaket som förmår underhålla och undervisa både unga och vuxna.

Producent, redaktör Eija Lehmuskallio och huvudfotograf, redaktör Jouko Lehmuskallio, för webbtjänsten *NatureGate* (www.luontoportti.com)

Eija och Jouko Lehmuskallio hör till pionjäreerna inom digital informationsspridning med anknytning till naturen. De har byggt upp och även patenterat *NatureGate*, en webbaserad tjänst som bildar ett elektroniskt system för identifiering av arter och naturelement.

Eija Lehmuskallio redigerar och organiserar *NatureGate*, och Jouko Lehmuskallio är huvudfotograf och handledare. Idén föddes hos dem redan för över tjugo år sedan, och tanken var då att identifiera bl.a. fjärilar. Senare producerade de bland de första i branschen en CD till hjälp för identifiering av växter. Eija Lehmuskallio har skrivit en bok om inomhusväxter och har arbetat som radiojournalist. Ett stort arbete har också varit parets tv-serie i 60 avsnitt för Ylen Ykkönen. Jouko Lehmuskallio hör till de första naturfotograferna i Finland som systematiskt har dokumenterat olika artgrupper.

Webbtjänsten *NatureGate*, som nu premieras och som riktar sig till en bred publik, introducerades år 2008 och har sedan dess utvecklats betydligt. Numera kan man med webbsidornas hjälp identifiera växter, träd, buskar, fåglar, fiskar och dagfjärilar. Ytterligare grupper är under utveckling, som däggdjur, gräsväxter, starrväxter, humlor och svärmare, men också stenar, mineraler och svamp. Bildarkivet består av över en halv miljon bilder. Webbsajten fungerar på åtta språk, och den har besökts av användare i ca 190 länder. Nedladdningarna har räknats till över 15 miljoner.

Tjänsten har kopplingar till universitet och där ingår också studiematerial via webben. En mobilversion av *NatureGate* utvecklas.

Eija och Jouko Lehmuskallio premieras särskilt för sitt innovativa tänkande och för det insiktsfulla utnyttjandet av ny teknik. De har lyckats föra naturen inom närmare räckhåll för allmänheten. När människan skaffar sig kunskap om naturen och miljön är drivfjädern nyfikenhet och önskan att lära känna olika arter. *NatureGate* är ett eminent hjälpmedel för naturkunskaperna.

Journalist Magnus Londen för mångsidig och innovativ journalistik

Politics kandidat Magnus Londen (f. 1968) är journalist och författare. Han belönas för sin mångsidiga produktion och för ett nyskapande bruk av olika kanaler för det journalistiska arbetet.

Våren 2012 använde Londen det sociala nätverket Twitter för att återskapa Finlands inbördeskrig i realtid. Med hjälp av tidningsartiklar från år 1918 rapporterade Londen som ”vita redaktören” och ”röda redaktören” om händelserna i inbördeskrigets Helsingfors. ”Vita redaktören” grundade sig på Hufvudstadsbladets krigstida rapportering, och hade ordet ända tills de röda intog Helsingfors. Därefter övertog ”röda redaktören” ordet med citat från Arbetarnas Notisblad.

De sammanlagt närapå tusen tweetarna, som publicerades på både finska och svenska, gjorde inbördeskrigets händelser levande för en ny generation. I de korta rapporterna förekom ofta platser och namn som är kända än idag.

Magnus Londen är en mångsidig journalist som arbetat såväl för tidningspressen som för radio och tv, där han blivit bekant som programvärd för aktualitetsprogrammet *Eftersnack*. Mångsidigheten syns också i Londens facklitterära produktion, där ämnena varierat från den finlandssvenska scoutrörelsens historia till charterresor och affischkonst.

Magnus Londen har en osviklig förmåga att anpassa textens stil och innehåll till de medier han arbetar inom, utan att för ett ögonblick ge avkall på kvaliteten.

Redaktör Ilkka Malmberg, för långsiktig och penetrerande journalism

Ilkka Malmberg (f. 1954), journalist på Helsingin Sanomat, får sitt pris för djuplodande, tankeväckande och människonära journalism, som han bedriver med personligt grepp och levande stil.

Malmberg har ofta tagit sig an ämnen som förefaller triviala och självklara, men som låter honom föra fram engagerande, relevanta, rentav överraskande aspekter. Han har dessutom brukat följa upp sina ämnen ovanligt långsiktigt, med beaktande av de sociala förändringarna i samhället.

Ett exempel på ett av hans ämnen, som fångat läsarnas intresse över en lång räkka år, är berättelsen om en markplätt som han brukar kalla Finlands billigaste hektar. På 1990-talen köpte Malmberg arealen, en i det närmaste trädlös myr i Posio, och den marken har gett honom ämne till över hundra artiklar, med ständigt nya synvinklar och medryckande historier.

Malmberg har ambitionen att beskriva Finland som det är i verkligheten. Objekten väljer han ofta till synes slumpmässigt, och i stället för att söka fram det speciella, det fina eller enastående tar han upp helt vardagliga saker, sådant som han själv säger är långtråkigt.

Malmberg har sagts vara intellektuell, i ordets bästa möjliga betydelse. Han har stor allmänbildning och är beläst, men det är inte något han stoltserar med. Han söker ständigt nya sätt att uttrycka sig i skrift. Det kan ta honom månader att slutföra en enda artikel, och det låter honom ofta komma ovanligt nära in på sitt ämne. Han kan fundera över idén till en berättelse i flera år. En följd av detta är då, att de Malmbergska skrivierna bevaras i läsarnas minnen, ofta i årtal framöver. Han närmar sig sina ämnen genom observation, och intervjuer använder han bara sällan.

En uppmärksammad och länge intresseväckande artikel, som också belönades med Bonnierpriset, var den om Mervi Nykänen. Där lyckades Malmberg visa upp en genuin, hedervärd människa, av ett annat slag än det som fördes fram i skandalpressens ytliga skrivi.

Malmbergs artikelserier om de finska folkstammarna och om personerna i Aleksis Kivis Sju bröder och i Väinö Linnas Okänd soldat har han senare utvidgat och publicerat i bokform.

Malmberg säger att en journalists viktigaste egenskap är att vara nyfiken. Hans egen nyfikenhet är obegränsad, den riktas mot allt han träffar på. Han bekräftar orden i sången av Veikko Lavi, om att varenda människa är värd att en sång.

Tv- och filmregissören Tuomas Milonoff och producenten, journalisten och reseskribenten Riku Rantala, för främjande av kunskapen om geografi och världen på ett sätt som särskilt intresserar ungdomen

Tuomas Milonoff och Riku Rantala har lyckats ta fram ett eget koncept för upplevelseresor, som ger tittarna ökad kännedom om världen, särskilt vad gäller utvecklingsländerna. Upphovsmännens sätt att beskriva de olika länderna är underhållande, karismatiskt, fascinerande, personligt, ofta ställningstagande. Tack vare detta klarar de båda av att väcka intresse särskilt bland ungdomen, som inte så lätt kan nås med mer konventionella metoder.

Milonoffs och Rantalas koncept kan sägas ha blivit en internationell succé. Utgångspunkten är en tv-serie, *Madventures*, som gått i tre säsonger. Den tredje säsongserien, från år 2009, har visats i 189 länder, inklusive USA och Storbritannien, och upphovsmännen har tilldelats flera pris, av både tv-bolag och resebranschen.

I anslutning till tv-serien har de båda upphovsmännen gett ut böckerna *Madventures. Kansainvälinen seikkailijan opas* (2007), *Mad Cook. Kulinaristinen seikkailukirja* (2010) och *Mad World. Seikkailijan Atlas* (2011). Därtill utlovas *Mad Manners*, som har att göra med kulturetikett och kulturchocker, och som väntas utkomma hösten 2012.

Programskaparna inledde sitt resande och programproduktionen med mycket modest budget. Det var bara de två som utgjorde hela gruppen; i vanliga fall produceras ju serier av inspelningsgrupper som består av tiotals personer. Trots detta måste *Madventures* ses som en kvalitetsserie, låt vara något grovt gjord, men något finslipat resultat har producentduon inte heller eftersträvat. Faktauppgifterna och kartorna presenteras också tillräckligt bra i volymen *Seikkailijan Atlas*.

Under programmen sökte sig programmakarna till lokalbefolkningen, de beskrev människornas vardagsliv och udda kulturella fenomen. Vid tillfälle tog de också ställning till de missförhållanden som de uppdagade.

Ett speciellt drag i programmet är språket, som tagit intryck av finsk Helsingforsslang.

Filosofie doktor, professor Jari Niemelä, filosofie doktor, direktör Eeva Furman, filosofie magister, redaktionschef Antti Halkka, agr.o.forst magister, faktaförfattare Eeva-Liisa Hallanaro samt filosofie doktor, forskningskoordinator Sanna Sorvari, för redaktion av och bidrag till verket *Ihminen ja ympäristö*

Ihminen ja ympäristö (människan och miljön) är ett faktaverk som presenterar många aspekter av miljöns tillstånd, miljöforskning, miljöförändringar och deras verkningar. Ett bärande tema i boken är en syntes mellan naturvetenskapliga rön och samhällsfrågor. De medverkande skribenterna är forskare med expertis inom både miljöpolitik och naturskydd. Ämnena som tas upp sträcker sig från globala frågor som klimatförändring och minskad biodiversitet till urban ekologi och psykologin bakom människans relation till naturen. I boken ingår 57 egentliga artiklar och därtill 87 faktarutor om intressanta fenomen, exempelvis virveln av flytande avfall i Stilla havet, uppgörandet av klimatprognoser, hotet mot flodpärlmusslan och de lyckade insatserna för bevarandet av havsörnen.

Artiklarna har placerats i fem tematiska avsnitt: *sårbara miljösystem, människans relation till naturen, naturen i ett brytningskede, av människan ändrade miljöer* samt *nycklarna till hållbar utveckling*. Det omfattande materialet tar sig dristigt och ambitiöst an de utmaningar som kravet på lättillgänglighet ställer på komplexa och ofta inbördes relaterade naturvetenskapliga och samhällsanalytiska texter.

Ihminen ja ympäristö är ett omfattande standardverk för miljöintresserade, ett auktoritativt stöd i aktuella debatter och en introduktion till närmare studier av ämnena ifråga. Där ges basfakta om biosfärens och ekosystemens funktion och om de mänskliga aktiviteternas konsekvenser för naturen.

I miljödebatten betonas ofta problemen och katastrofscenarier målas upp. Grundtonen i *Ihminen ja ympäristö* är dock optimistisk, och målet är snarare att förbättra människans förhållande till naturen och miljön, från likgiltighet till en inställning som kännetecknas av respekt.

Forskare, filosofie licentiat Kaj Öhrnberg, forskare, filosofie magister Patricia Berg och egyptolog Sofia Häggman, för beredningen inför publicering av material av forskningsresanden Georg August Wallin, samt för utgivning av information om Wallins livsgärning

År 2011 utgavs två viktiga verk som tillsammans ger en förtjänstfull exposé av den finländske forskningsresanden i arabländerna, ”orientalisten” Georg August Wallin (1811–1852), hans liv och gärning. Wallin hörde till de tidigaste resenärerna från Europa som fick möjlighet att beskriva Islams heliga städer Mecka och Medina. Av hans resor har en mängd material bevarats, dagböcker och brev, som till stora delar legat i olika arkiv.

Huvudansvaret för sammanställningen av det omfattande arkivmaterialet av Wallins skrifter har burits av forskarna Kaj Öhrnberg och Patricia Berg. Ett nyligen inlett översättningsarbete kommer att göra hela det hittills opublicerade materialet av Wallin tillgängligt för allmänheten. Redaktörerna har gått in för att inte censurera författarens beskrivningar av erotiska upplevelser, inte heller hans frispråkiga kommentarer om etnicitet och sociala realiteter. Verken *Skrifter. Band 1, Studieåren och resan till Alexandria* och *Skrifter. Band 2, Det första året i Egypten 1843–1844* bildar en helhet, och en fortsättning ställs i utsikt. Det publicerade materialet är kompetent redigerat och översatt, med väl underbyggda vetenskapliga kommentarer. Det omsorgsfullt företagna grundarbetet är uppenbart på textens alla nivåer, och det ges mängder av ny information om den produktive Wallins arbete. De båda verken bringar Wallins skarpsynta forskningsobservationer inom räckhåll för 2000-talets läsare.

Sofia Häggman beskriver i sitt verk *Aldeles hemligt. Georg August Wallins Egypten 1843–1845* Wallins egyptiska resa 1843–1845. Häggman rör sig i Wallins fotspår i Egypten och kommenterar sin föregångares observationer. Det brett hållna, lätt tillgängliga verket sammanbinder två fascinerande upptäcktsfärder, med 150 års tidsskillnad. Boken ger också skarpsynta inblickar i hur resandet förändrats på 150 år. Häggmans text har flykt och är sakkunnigt skriven; den visar författarens gedigna vetenskapliga kompetens och färdigheter.